

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

*Чабан О. В.
м. Полтава)*

Перш за все завдання забезпечення безпеки людини – складна науково–технічна, політична, економічна та соціальна проблема. Оскільки сама безпека багатофакторна і відрізняється за ознаками раси, цепоняття також має носити міждисциплінарний характер. Безпека людини серед визначених соціальних цінностей посідає особливе місце, як одна з найголовніших потреб людини, необхідна умова повноцінного існування особи, суспільства, держави. Нинішні реалії викликають необхідність заснування системи найбільш загальних відомостей про безпеку, методика її дослідження, деяку «філософію безпеки» – науки безпеки.

Безпека є основним предметом зацікавлення різних галузей: аграрних, природничих, медичних, технічних і суспільних наук, а також більш специфічних наукових дисциплін. Деякі з цих дисциплін завжди ставили в центр зацікавлень людину і її потреби. Безпеку розуміємо як стан захищеності особи, суспільства й держави від ризику зазнати шкоди від внутрішніх та зовнішніх загроз, з іншого боку, безпека – це прийнятний рівень ризику. Безпека стосується також практичних знань з різноманітних сфер господарської діяльності і щоденного життя. Ризик – це змінна величина, що характеризує безпеку чисельно і визначається як добуток імовірності небажаної (негативної) події на збиток, що вона може завдати.

Наука – це цілеспрямована діяльність людини. Метою науки є пояснення світу, в якому існує людина. Науку можна визначити як спеціалізовану діяльність, спрямовану на об'єктивне вивчення й розуміння природної та суспільної дійсності, а також створення передумов для використання отриманих знань з метою перетворення дійсності згідно потреб людини.

Перші кроки з приводу створення питань безпеки праці з'явився у 30-х роках ХХ століття в Польщі, за основу було взято науки про управління, які тільки створювались на той момент. Одним з перших дослідників питання безпеки був Юзеф Зулташек, саме він писав в 30 роках ХХ століття: «безпекою ми будемо називати охорону цілісності життя, здоров'я та майна; маючи на увазі не тільки фізичні особи, але й юридичні, а також громадські та державні об'єднання».

Автор першим запровадив науковий метод дослідження «небезпечних полів», затверджуючи, що в результаті проведення досліджень цим методом людям вдасться встановити на підставі власного досвіду і знань небезпечні місця, обставини, а потім встановити критерії для визначення безпеки.

Таким чином, метою статті є розгляд актуальних проблем безпеки життєдіяльності людини у сучасних умовах.

На даний момент основною проблемою безпеки людини вважається екологічна проблема. Сьогодні розвиток ергономіки та використання її досягнень обмежена, оскільки ергономіка є складним симбіозом медичних, біологічних, психологічних та технічних наук, які вирішують конкретні проблеми для підвищення якості та надійності характеристики системи «людина-технологія-середовище». В будь якому випадку потрібно вивчати та оптимізувати їх окремі (так би мовити «універсальні») характеристики, наприклад, умови праці на робочому місці оператора, або психологічні показники його стану під час діяльності та інше. В той самий час, майже не існує робіт, присвячених екологічним проблемам ергономіки, що поглиблює проблему ефективного використання її досягнень у виробництві та в повсякденному житті.

Однак проблемі вивчення екологічних потреб суспільства присвячено значну кількість наукових праць, в яких ці потреби систематизовані і навіть визначене місце

ергономічних питань у них. У той же час екологічні потреби суспільства розуміються під будь-якими ресурсами, які держава збирає з природного середовища для забезпечення процесу сталого розвитку. Сьогодні екологічні потреби суспільства відображаються в системі критеріїв екології, на підставі яких відповідні державні чи міжурядові органи розробляють екологічні стандарти, обов'язкові для впровадження. На жаль, рівень екологічних потреб та попит на них зараз значно нижчий, ніж необхідно для запобігання глобального екологічного дисбалансу, як сучасні тенденції екологізації людського та соціального життєвого простору лише почали розвиватися.

Екологічні потреби дуже різноманітні і включають як матеріальні, так і духовні компоненти. Наприклад, Н. Реймерсв своїй книзі («Екологія (теорії, закони, правила, принципи та гіпотези)», 1994) пропонує класифікацію потреб, при якій вони виводяться з біосоціальної структури людини, де людина і суспільство в цілому розглядається як системне утворення. Автор описує людину як систему, що складається з біологічних, природно-соціальних та соціальних компонентів, а система її потреб включає анатомо-фізіологічні (біологічні), екологічні, етичні, трудові (ергономічні), економічні та соціальні потреби.

Таким чином, формування тенденції екологічної спрямованості ергономіки на сьогоднішній день є необхідною умовою подальшого розвитку цієї науки і є однією з головних вимог ергономіки, а саме безпеки життєдіяльності людини. Сьогодні у світі потрібно урахувати рівень безпеки, як один з найважливіших соціальних показників, спрямований на забезпечення життєвих потреб людини та здорове середовище. В Україні ця соціальна функція ергономіки реалізується головним чином за підтримки інституційної діяльності держави та соціальних організацій. У наш час стандарти для будь-якого типу виробничої або споживчої ергономіки реалізується в галузі охорони праці, захисту споживачів від надання неякісних товарів чи послуг, та проєктування сучасних ергономічних технологій. Однак, не слід забувати, що існуючі економічні механізми люблять свої грошові інтереси в ергономіці, оскільки питання безпеки важливі не лише в кінцевому результаті створення безпечних і комфортних умов праці для людини, але й важливі в економічних витратах на досягнення цього. Однак економічний ефект не повинен стати визначальним фактором, оскільки такий підхід призведе до того, що ергономіка від незалежної наука поступово стане складовою управління та втратить своє основне призначення – забезпечити комфорт і безпеку людини. Ось чому на цьому етапі свого розвитку ергономіка повинна набути нового бачення своїх основних пріоритетів. У цьому напрямку вже є деякі зміни, оскільки, на відміну від попередніх етапів розвитку, тепер предметом ергономіки є не тільки вивчення та оцінка впливу факторів виробництва на працівника, але й інших, наприклад, природне та соціальне середовище. Підтвердженням цього факту є те, що при ергономічній оцінці робочого місця, увагу привертають не лише загальноприйняті показники та характеристики (наприклад, висота робочої поверхні, антропометричні характеристики стільця тощо), але й їх екологічний компонент (наприклад, екологічні характеристики матеріалів, з яких виготовлені предмети на робочому місці). Цей підхід отримав певну практичну реалізацію.

Отже, на основі виконаної роботи можна зробити висновки: існує необхідність аналізу та дослідження екологічних проблем для підвищення ефективності ергономічних рішень. Щоб знизити темпи зростання ентропії в антропогенній сфері, необхідно виявити, проаналізувати та, по можливості, усунути причини та наслідки порушень навколишнього середовища, щоб зберегти рівновагу в навколишньому середовищі. Для цього доцільно використовувати нові нестандартні підходи, наприклад, комплексне застосування екологічних та ергономічних методів. Для подання багатогранного спектру ергономічних відносин обов'язковим кроком є

системне поєднання всіх компонентів, що співвідносяться один з одним (включаючи екологічні), що підвищать безпеку людини та навколишнього середовища.

Список використаної літератури

1. Мягченко О.П. Безпека життєдіяльності людини та суспільства. Київ: Центр учбової літератури, 2010.
2. Ульянова Е.А., Манжуров И.Л., Габова И.Я. Идентификация и оценка значимости экологических аспектов на промышленных предприятиях. Известия Самар. науч. Центра Рос. академии наук. 2011. Т. 13. №1
3. Концепція освіти з напругою «Безпека життя і діяльності людини». — К., 2001.

ПОВІНЬ ЯК ПРИКЛАД НЕБЕЗПЕКИ

*Головко А. А.
м. Полтава*

Повінь – це значне затоплення місцевості внаслідок підйому рівня води в річці, озері, водосховищі, спричинене зливами, весняним таненням снігу, вітровим нагоном води, руйнуванням дамб, гребель тощо. Повені завдають великої матеріальної шкоди та призводять до людських жертв. Наслідками повеней є:

- затоплення шаром води значної площі землі;
- ушкодження та руйнування будівель та споруд;
- ушкодження автомобільних шляхів та залізниць;
- руйнування обладнання та комунікацій, меліоративних систем;
- загибель свійських тварин та знищення врожаю сільськогосподарських культур;
- вимивання родючого шару ґрунту;
- псування та нищення сировини, паливо, продуктів харчування, добрив тощо;
- загроза інфекційних захворювань (епідемії);
- погіршення якості питної води;
- загибель людей.

Повені відрізняються від інших стихійних лих тим, що деякою мірою прогнозуються. Але прогнозувати ймовірність повені набагато легше, ніж передбачити момент її початку. Точність прогнозу зростає при отриманні надійної інформації про кількість та інтенсивність опадів, рівні води в річці, запаси води в сніговому покриві, зміни температури повітря. довгострокові прогнози погоди тощо.

Основний напрям боротьби з повенями полягає у зменшенні максимальних витрат води в річці завдяки перерозподілу стоку в часі (насадження лісозахисних смуг, оранка ґрунту поперек схилу, збереження узбережних смуг рослинності, терасування схилів тощо). Для середніх та великих річок досить дієвим засобом є регулювання паводкового стоку за допомогою водосховищ. Окрім того, для захисту від повеней широко застосовується давно відомий спосіб – влаштування дамб. Для ліквідації небезпеки утворення заторів проводиться розчищення та заглиблення окремих ділянок русла ріки, а також руйнування криги вибухами за 10-15 днів до початку льодоходу.

Ще один досить важливий шлях регулювання стоку й запобігання повеней – ландшафтнo-меліоративні заходи.

Значну частку в загальній структурі стихійних лих займають повені і, зокрема, повені на Закарпатті. Спостереження і аналіз даних багаторічних досліджень свідчать, що виникнення повеней на Закарпатті настає в результаті взаємодії цілого ряду природних та антропогенних чинників. Найважливішими серед них є гідрометеорологічні (інтенсивні і тривалі дощі на всій площі водозборів, характер надходження води до русел річок тощо), які в поєднанні з особливостями поверхні